

10 K, a letni člani plačajo jedno K na leto. Naj bi se to koristno društvo vedno bolj in bolj množilo.

Ž. Barle.

Hrvatske narodne pjesme. Knjiga treća. Junačke pjesme (Muhamedovske). Uredio dr. Luka Marjanović. Str. LVI + 672. Velikanska zbirka narodnih pjesmij, katere izdaje „Matica Hrvatska“, lepo napreduje, ker mora vsakdo priznati, da tako monumentalno delo potrebuje sila časa in dela. Tretja knjiga, katera je pred kratkim zagledala beli dan, prinaša junaške pesmi muhamedanskih Hrvatov. L. 1886. je imela Matica zbranega že obilo gradiva, a od teh pjesmij ni imela še nobene. Poskrbela si je za narodne pevce, dobila jih je devet in od njih zapisala 272 pjesmij z 217.000 vrsticami. A če se tem prištejejo še one pesmi, kar jih je dobila od nekaterih svojih prijateljev, zbrala je 320 muhamedanskih pjesmij z 255.000 vrsticami. Zares ogromno bogastvo in veličina narodne pesmi! Nekaj posebnega so ti narodni pevci, kateri si s svojo pjesmijo navadno kruh služijo in pojó, ali boljše, recitujejo pesmi, spremljevaje jih na tamburi z dvema strunama. Prvi pevec, katerega je Matica l. 1886. v Zagreb dobila, bil je neki Mehmed Kolak-Kolaković iz okolice Bišća na turškem Hrvaskem. Bil je to jako zanimiv mož, nekaj čez 50 let star, visoke postave, zagorele barve, močnih brk in obrvij in velikih, prikupljivih očij. Ondaj mu je živela še slepa mati, devetdeset let stara. Kako je mater spoštoval, svedoči to, da mu je morala ona reči, da naj gre v Zagreb, ker je obljubil. Če bi bila ona rekla ne, ne bi bil nikakor šel. Kolaković je zadnja leta povsem osiromašil, tako da ni dobil dva do tri mesece štirih novčičev, da si kupi duhana. Bil je ne navadno bistroumen in odkritosrčen človek in povedal tudi raznim begom resnico v obraz, vendar so ga oni zaradi njegovih pjesmij spoštovali. Po naključju je dospel nekoč k begu, kateri je odšel med razbojnike. Beg harambaša je kmalu spoznal, da je Mehmed pametna glava, pa mu je obljubil na mesec 50 cekinov, če stopi v njegovo družbo. No Mehmed mu je na to odgovoril:

„Ne mogu, beže, i ne smim.“

„Jer ne smiš?“

„Imam rdjava druga.“

„Ostavi toga druga!“

„Ne mogu ga ostaviti.“

„A ti ga ubij!“

„Ne more se taj drug ubiti, ne ima ni puške ni noža zanj.“

„Vrazi te nosili! Dë reci, kakav je to drug!“

„Moj kašalj.“

„Turske mi vire, ti nisi za moju četú. Tvoj bi kašalj izdao i tebe i mene!“

Človek se čudi, kako morejo ti narodni pevci ohraniti v svojem spominu toliko množino zelo ob-

širnih pjesmij. Drugi pevec Salko Vojniković Pezić je narekoval sam v Zagrebu čez 80.000 pesemskih vrstic.

Muhamedanske junaške pesmi so v glavnem take, kakor so druge hrvške junaške pesmi. Marjanović jih je razdelil po krajih, kjer se dejanje vrši, v dve glavni skupini: v ličke (Lika) in v ungjurske (Hungaria, Ungjur). Večina teh pjesmij je postala v času dolgega vojskovanja podjarmljenih kristijanov za osvobojenje izpod turškega jarma, a po dejanju je malo pjesmij starejših od 150 let. V pjesmih ni obče patriotske ideje, katera bi delala junake, bolj se opaža verska ideja, pa tudi ta ni povsem jasna. Junaštvo na turški strani se preobilno vzvišuje, a na krščanskem junaku se le malokdaj priznava. Pevci so povsem prevzeti od prepričanja, da mora polmesec gospodovati nad križem, pa to potem prenašajo na pojedine junake. Cesar (Bećanin — cesar, kruna — Bećanin — na Dunaju) — ko zastopnik krščanstva ima pod seboj sedem kraljevin in ravno toliko kraljev, med katerimi se posebej imenujeta kralj lehovski in moskovski. Turški car — ko zastopnik muhamedanskega sveta — gospoduje pa nad šesterimi šahi na vzhodu in nad Bosno. Bosna in Bošnjaki — od koder so ti narodni pevci doma — so seveda caru najbolj zvesti, in če potrebuje v veliki sili kakega junaka, se ta gotovo v Bosni najde. Zanimivo je tudi to, da se podložniki dunajskega cesarja imenujejo tudi Kranjci, Kranjad ali Kranjadija (kličejo jih tudi: kauri, vlasi, španjuri in nimci) n. pr.

Izvadio španjursko odilo,

Što ga nose Kranjci po Kotarih.

Ima Kranjca kô na gori lista.

Biže Kranjci na četiri strane.

Sva se kranjska zemlja zapalila.

Kranjcem so še do nedavna imenovali na Hrvaskem vsakega tujca, pa še celo Hrvate iz gornjih krajev imenujejo v Slavoniji Kranjce. V teh muhamedanskih pjesmih se spominja tudi Turjaški, katerega kličejo izkrivljeno Ošprgan (Auersperg). V tej knjigi — sledi še jedna — je priobčenih na 576 straneh velike osmerke samo 25 pjesmij, pa so redke pesmi, katere ne štejejo čez 1000 kitic. Pjesmij ne bom posebej omenjal, ker bi to malo koristilo. Najbolje je, če jih vsakdo sam bere. Pesmi se malo težko razumijo radi preobilnih turških besed, no, izdajatelj je vsaki pesmi napisal kratko tolmačenje in dodal prav obsežen in rabljiv „tumač turških i inih nepoznatih riječi“, za kateri mu bo vsak čitatelj prav hvaležen. „Matici Hrvatski“ pa čestitamo na lepem in tako potrebnem izdanju hrvaških narodnih pjesmij in želimo, da bi bilo celo delo v ponos hrvaškemu narodu in občudovanje tujemu svetu čim preje dovršeno.

Ž. Barle.